

ศักยภาพอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผา (Pangasius sp.) ไทย

นางสาวรานิชฐ์ บัลลังก์โพธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE POTENTIAL OF THAI PANGASIUS SPECIES INDUSTRY

Miss Waranit Bullungpho

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics Program in Economics

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

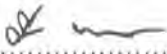
Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

511047

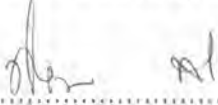
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ศักยภาพอุตสาหกรรมการผลิตปลาแพะ (Pangasius sp.) ไทย
โดย นางสาววราณิษฐ์ บัลลังก์โพธิ์
สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ชโยดม สรรพศรี

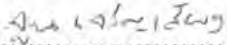
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ตีรณ พงศ์มพัฒน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พุททกาล รัชธร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชโยดม สรรพศรี)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จูน เจริญเสียง)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สมประวิณ มั่นประเสริฐ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ธนานิตยะอุดม)

วารานิชฐ์ บัลลังก์โพธิ์ : ศักยภาพอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผา (Pangasius sp.) ไทย.
(THE POTENTIAL OF THAI PANGASIOUS SPECIES INDUSTRY) อ.ที่ปรึกษา: รศ.ดร.
ชโยดม สรรพศรี, 140 หน้า.

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเหมาะสมแก่
การเกษตร การผลิตปลาเผาเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่แพร่หลายนัก แต่มีความต้องการในต่างประเทศสูงขึ้นรัฐบาลจึง
สนับสนุนโครงการพัฒนาสัตว์น้ำเศรษฐกิจตัวใหม่ของไทยเพื่อการส่งออก: ปลาเผา เพื่อขยายการผลิตและแปรรูปปลา
เผาเพื่อส่งออกไปยังตลาดสหภาพยุโรป ซึ่งในปัจจุบันมีประเทศเวียดนามเป็นผู้ผลิตปลาเผาเพื่อการส่งออกสำคัญ
เพียงประเทศเดียว

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทย และศึกษา
ปัญหา อุปสรรค จากการดำเนินโครงการฯ โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลาเผา เจ้าหน้าที่
จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนที่อยู่ในจังหวัดนครพนม และเพื่อศึกษาโครงสร้างการกระจาย
ผลผลิตและการใช้ปัจจัยการผลิตของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทย การเชื่อมโยงของสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับ
อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทย และผลกระทบของการขยายการผลิตปลาเผาต่อผลผลิตรวมในประเทศ การส่งออก
และผลตอบแทนปัจจัยการผลิต โดยใช้ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตปี พ.ศ.2543

ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีศักยภาพในการดำเนินอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาเพื่อการส่งออก แต่
ต้องมีการปรับปรุงในด้านการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทย
ควรมีการวางแผนทางด้านตลาดและสิ่งแวดล้อมให้มีรายละเอียดที่ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางให้อุตสาหกรรมผลิต
ปลาเผาไทยประสบผลสำเร็จในการดำเนินการ

เมื่อพิจารณาจากตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตพบว่า อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทยเป็นส่วนหนึ่ง
ของสาขาการประมงน้ำจืดและมีสัดส่วนค่อนข้างต่ำ โดยมีการใช้ปัจจัยการผลิตมาจากวัสดุเหลือใช้ของการทำปลา
กระป๋อง อาหารทะเลกระป๋องมากที่สุด ในขณะที่มีการกระจายผลผลิตไปยังการผลิตอาหารสัตว์มากที่สุด ในขณะที่การ
เชื่อมโยงไปข้างหน้ามีความสัมพันธ์กับการผลิตอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า และการเชื่อมโยงไปข้างหลังสัมพันธ์กับ
การค้าส่งมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าการขยายตัวของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาส่งผลให้อุตสาหกรรมผลิต
ปลาเผาไทยและการประมงน้ำจืดขยายตัวส่งผลให้ภาคการส่งออกขยายตัวมากที่สุด รวมทั้งผลผลิตรวมในประเทศก็
ขยายตัวด้วย เมื่อพิจารณาผลตอบแทนทางด้านการผลิตจะพบว่า ภาคเกษตรกรรมได้รับผลตอบแทนปัจจัยการผลิตมาก
ที่สุด รองลงมาคือภาคอุตสาหกรรมและบริการ ตามลำดับ สอดคล้องกับนโยบายในการสนับสนุนอุตสาหกรรม
ผลิตปลาเผาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนให้แก่เกษตรกร

โครงการฯ นำร่องที่จังหวัดนครพนมประสบกับปัญหาหลายด้านด้วยกัน ทั้งในด้านการเพาะเลี้ยงและ
ขยายพันธุ์ปลาเผา ผลิตภัณฑ์ปลาเผาไม่มีความหลากหลาย และขาดผู้ดำเนินงานที่มีความชำนาญ ซึ่งปัญหาจาก
โครงการฯ เป็นบทเรียนเพื่อที่จะนำไปปรับปรุงเพื่อใช้ในกระบวนการผลิตและการส่งออกปลาเผา โดยการเผยแพร่
ความรู้ให้แก่เกษตรกร รวมทั้งคิดค้นนวัตกรรมในการผลิตและแปรรูป รวมทั้งการวางแผนทางด้านตลาดที่มี
ประสิทธิภาพ

สาขาวิชา.....เศรษฐศาสตร์.....ลายมือชื่อนิสิต.....
ปีการศึกษา.....2551.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4885585729 : MAJOR ECONOMICS

KEY WORD: THE POTENTIAL OF THAI PANGASIOUS SPECIES INDUSTRY

WARANIT BULLUNGPHO: THE POTENTIAL OF THAI PANGASIOUS SPECIES INDUSTRY.

THESIS ADVISOR: ASSOCIATE PROFESSOR CHAYODOM SABHASRI, Ph.D., 140 pp.

Thailand has the abundance of natural resources and environment which are suitable for agriculture. So far, Thai Pangasius industry has been underdeveloped. However, based on foreign demand, Thai government has initiated an aquatic animal development project on export, Thai Pangasius, to aim at producing and modifying Thai Pangasius to export to the European market where Vietnam is currently the only one country exporting Pangasius.

The first purpose of this research is to study problems and obstacles and to draw recommendations for Thai Pangasius industry. We conduct primary interview data from agriculturalists, officers in both government and private sector, and people in Nakhorn Phanom province where the pilot project was initiated. Another purpose of this research is to investigate the structures of product distribution, forward and backward linkages, and its impacts on primary input factor domestic products, and export. Table of input and output factors in 2000 is used in the analysis.

The results of this study show that Thailand has the potential of Pangasius industry to export; however, it would be more efficiency with effective management and administration. The marketing should be planed in accordance with the production and environmental strategies.

When considering tables of input and output factors in 2000, Thai Pangasius industry has relied on the residuals from canned food and seafood as input factors and mainly contributes to animal food production. Backward linkage is associated with the steel industry while forward linkage is related to the wholesale and steel industry. In addition, it is found that the development of Thai Pangasius industry increases the production and export of freshwater fish.

The pilot project in Nakorn Phanom province experiences several problems including the breeding and cultivation of Pangasius, the limited varieties of the processed Pangasius, and the experienced management team. The lesson from the pilot project may be applied to its production and export of Pangasius. The recommendations are to the training program for farmers, product innovation and active marketing plans.

Field of study.....Economics.....Student's s signature
Academic year.....2008.....Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยคำแนะนำและคำปรึกษาที่เป็นประโยชน์จาก รองศาสตราจารย์ ดร.ชโยดม ธรรมพศรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รวมถึงรองศาสตราจารย์ ดร. พุทธกาล รัชธร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนกรรมการสอบวิทยานิพนธ์อัน ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จูน เจริญเสียง อาจารย์ ดร.สมประวิณ มั่นประเสริฐ และ อาจารย์ ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ธานานิตยะอุดม ที่กรุณาให้คำปรึกษาและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งอาจารย์ธานี ชัยวัฒน์ ที่เป็นที่ปรึกษาในการวิเคราะห์จนได้ผลการวิเคราะห์ที่ถูกต้อง

ขอขอบพระคุณคุณมนพร เจริญศรี และครอบครัวที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในด้านที่พักระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม เจ้าหน้าที่ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด นครพนมทุกคน รวมทั้งนักวิชาการที่สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดนครพนม และคณาจารย์จาก วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจังหวัดนครพนม มหาวิทยาลัยนครพนมที่เสียสละเวลาเพื่อให้ข้อมูล ที่มีค่าและเป็นประโยชน์

ขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ คุณป้า คุณยาย และพี่ๆ น้องๆ ที่เป็นกำลังใจที่สำคัญที่สุด และให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านจนวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วง

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่านที่ช่วยอำนวยความสะดวกและประสานงานในการวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตปีการศึกษา 2548 ที่ให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณทัศนวรรณ ชาวอุบลภูมิ

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก่อให้เกิดประโยชน์อันใด ผู้เขียนขอยกความดีทั้งหมดให้แก่ผู้ที่กล่าวถึงในข้างต้น แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมปริทัศน์.....	5
2.1 แนวคิดทฤษฎี.....	5
2.1.1 การวิเคราะห์ SWOT.....	5
2.1.2 การวิเคราะห์ความได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศ.....	6
2.1.3 ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต.....	7
2.1.3.1 โครงสร้างตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต.....	7
2.1.3.2 การวิเคราะห์การเชื่อมโยงกันระหว่างสาขาการผลิตต่างๆ.....	11
2.1.3.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตรวมในประเทศ การส่งออก และผลตอบแทนปัจจัยการผลิต.....	12
2.2 วรรณกรรมปริทัศน์.....	14
2.2.1 การศึกษาเกี่ยวกับปลาเผา.....	14
2.2.2 ศักยภาพการแข่งขันการส่งออกของสินค้าเกษตรและสินค้าเกษตรแปรรูป.....	15
2.2.3 ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต.....	20

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการศึกษา.....	25
3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	25
3.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ	25
3.1.1.1 ประชากร.....	25
3.1.1.2 การเก็บข้อมูล.....	26
3.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ.....	27
3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	27
3.2.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา	27
3.2.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของอุตสาหกรรมการผลิต ปลาเผา.....	27
3.2.1.2 การวิเคราะห์ด้านการผลิตและการตลาด.....	27
3.2.1.3 การวิเคราะห์ด้านนโยบายและมาตรการในการดำเนินการ.....	27
3.2.1.4 การวิเคราะห์ความได้เปรียบทางการแข่งขันของ อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผา.....	27
3.2.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ.....	28
3.2.2.1 การวิเคราะห์โครงสร้างการใช้ปัจจัยการผลิตและ การกระจายผลผลิตของอุตสาหกรรมการผลิต ปลาเผาไทย.....	28
3.2.2.2 การวิเคราะห์การเชื่อมโยงกันของสาขาการผลิตที่ เกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทย.....	29
3.2.2.3 การวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง การผลิตต่อผลผลิตรวมภายในประเทศ การส่งออก และ ผลตอบแทนปัจจัยการผลิต.....	30
บทที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของปลาเผา.....	37
4.1 ลักษณะการเลี้ยงปลาเผา.....	38
4.2 ธรรมชาติและการผสมพันธุ์ปลาเผา.....	38
4.3 คุณค่าทางอาหารของปลาเผา.....	40
4.4 การผลิตปลาเผาเพื่อการค้า.....	42

	หน้า
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	91
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	91
6.1.1 สรุปผลการวิเคราะห์อุตสาหกรรมการผลิตปลาเผา.....	92
6.1.2 สรุปผลการวิเคราะห์ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต.....	95
6.1.3 สรุปผลการวิเคราะห์.....	97
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	98
6.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	98
6.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป.....	101
6.3 ข้อจำกัดในการศึกษา.....	101
รายการอ้างอิง.....	102
ภาคผนวก.....	105
ภาคผนวก ก รหัสและนิยามตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตปีพุทธศักราช 2543 (180 สาขาการผลิต).....	106
ภาคผนวก ข ผลการสัมภาษณ์.....	113
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ดัชนีเชื่อมโยงไปข้างหลังและไปข้างหน้า.....	119
ภาคผนวก ง ผลกระทบของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทยที่มีต่อสิ่งแวดล้อม.....	126
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	140

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	โครงสร้างตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต.....	9
2.2	สรุปการศึกษาการส่งออกสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป.....	17
2.3	สรุปการศึกษาตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต.....	22
3.1	การคำนวณผลผลิตรวมในประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป.....	33
3.2	ตารางการแบ่งสาขาการผลิตตามปัจจัยการผลิต.....	34
4.1	ขั้นตอนการอนุบาลลูกปลาเผา.....	39
4.2	คุณค่าทางโภชนาการของปลาเผาต่อน้ำหนัก 100 กรัม.....	40
4.3	กรอบข้อมูลโภชนาการ : ปลาเผาขนาดบรรจุ 1,000 กรัม.....	41
5.1	สรุปขั้นตอนการเพาะพันธุ์และการเพาะเลี้ยงเพาะเลี้ยง.....	47
5.2	สรุปหน้าที่ความรับผิดชอบของ 4 องค์กรหลัก.....	52
5.3	สัดส่วนการกระจายผลผลิตและการใช้ปัจจัยการผลิตของอุตสาหกรรมการผลิต ปลาเผาไทย.....	65
5.4	สาขาการผลิตที่มีดัชนีเชื่อมโยงไปข้างหน้ามากกว่า 1.....	70
5.5	สาขาการผลิตที่จัดอยู่ในภาคเกษตรกรรมและความสัมพันธ์กับ การประมงน้ำจืด.....	73
5.6	สาขาการผลิตที่จัดอยู่ในภาคอุตสาหกรรมและความสัมพันธ์กับ การประมงน้ำจืด.....	73
5.7	สาขาการผลิตที่จัดอยู่ในภาคบริการและความสัมพันธ์กับ การประมงน้ำจืด.....	75
5.8	สาขาการผลิตที่มีดัชนีเชื่อมโยงไปข้างหน้ามากกว่า 1.....	76
5.9	สาขาการผลิตที่จัดอยู่ในภาคเกษตรกรรมและความสัมพันธ์กับ การประมงน้ำจืด.....	78
5.10	สาขาการผลิตที่จัดอยู่ในภาคอุตสาหกรรมและความสัมพันธ์กับ การประมงน้ำจืด.....	79
5.11	สาขาการผลิตที่จัดอยู่ในภาคบริการและความสัมพันธ์กับ การประมงน้ำจืด.....	79
5.12	การเปลี่ยนแปลงของผลผลิตปลาเผาในกรณีต่างๆ.....	81

ตารางที่		หน้า
5.13	การกระจายผลผลิตภายหลังจากการผลิตปลาเผาะในกรณีต่างๆ	83
5.14	การใช้ปัจจัยการผลิตภายหลังจากการผลิตปลาเผาะในกรณีต่างๆ	85
5.15	ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงผลผลิตปลาเผาะ.....	86
6.1	สรุปปัญหาและแนวทางแก้ไข.....	100

สารบัญภาพ

รูปที่		หน้า
1.1	ปริมาณและมูลค่าการส่งออกปลาเผาของเวียดนาม ปี 2547 - 2548.....	2
3.1	ขั้นตอนการศึกษาเรื่องศักยภาพอุตสาหกรรมปลาเผาไทย.....	36
4.1	กระชังเลี้ยงปลาเผาริมแม่น้ำโขง จังหวัดนครพนม.....	37
4.2	เปรียบเทียบลักษณะปลา.....	37
4.3	กระชังเลี้ยงปลาเผา.....	38
4.4	ปลาเผา.....	39
4.5	สถิติการส่งออกปลาเผาของเวียดนามปี 2544 - 2548.....	42
5.1	จำนวนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงปลาเผาในจังหวัดนครพนม.....	44
5.2	การวางกระชังปลาเผาบริเวณริมตลิ่งแม่น้ำโขง.....	45
5.3	ตัวแบบเพชร (Diamond Model) ของอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทย.....	62
5.4	การวิเคราะห์การเชื่อมโยงสาขาการผลิต.....	69
5.5	การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตรวมในประเทศในกรณีต่างๆ	88
5.6	การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของการส่งออกในกรณีต่างๆ	89
5.7	การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทนปัจจัยการผลิตในกรณีต่างๆ ..	90
6.1	สรุปการศึกษาศักยภาพอุตสาหกรรมการผลิตปลาเผาไทย.....	92